

УДК 504.03:631.48:551.7

Тихоненко Д.Г., Горін М.О., Сидоренко В.І. Долинний педолітогенез як біосферно-соціальний феномен в пліоцен-плейстоцені (палеоландшафтне моделювання) // Вісник ХДАУ: 36. наук. пр. / Харк. держ. аграр. ун-т. Харків, 1998. №2.

Зроблено спробу відтворити у вербальній (словесній) моделі процесу долинного педолітогенезу впродовж пліоцен-плейстоценової еволюції долинних ландшафтів півдня Руської рівнини з метою осмислення часу, місця та наслідків появи в межах цих ландшафтів нового для біосфери біологічного виду *Homo sapiens*. На основі власних досліджень та літературних джерел автори вважають, що сліди життєдіяльності давньої людини фіксуються в долинних ландшафтах України вже з початку плейстоцену, а в кінці раннього палеоліту (середній плейстоцен) вони стають вельми чіткими. Людей же пізнього палеоліту, які залишили свої стоянки в долинах Придніпров'я, Придніпров'я, Приазов'я, Полісся та в Криму, слід вважати найбільш близькими до сучасної людини як за фізичним типом, так і за характером еко-соціальних стосунків з довкіллям. Масштаби цих стосунків, проте, були, безумовно, іншими, а саме: люди вразливішими, природа для них – небезпечнішою, а від людей вона майже не потерпала, якщо не зважати на витоптані та обвуглені околиці стоянок первісної людини в долинах річок.

УДК 631.6.445.4:631.67

Балок С.А. Особливості еволюції чорноземів в умовах зрошення // Вісник ХДАУ: 36. наук. пр. / Харк. держ. аграр. ун-т. Харків, 1998. №2.

Дано аналіз сучасного ґрунтового-екологічного стану зрошуваних земель чорноземної зони, спрямованості та розповсюдження ґрунтових процесів і режимів. Обґрунтовано склад комплексних заходів з охорони та підвищення родючості зрошуваних чорноземних ґрунтів. Сформульовано принципи екологічно обґрунтованого зрошення чорноземів.

УДК 631.454:631.86.+631.44

Шуковський М.А. Біогеохімічні аспекти ґрунтоутворення в легких ґрунтах природних і культурних екосистем Полісся України//Вісник ХДАУ: 36.наук.пр./Харк.держ.аграр.ун-т. Харків, 1998. №2.

Наведено результати досліджень хімічного складу рослинної маси природних і культурних біогеоценозів і відповідно ґрунтів, а також шляхи їх міграції в системі "ґрунт-рослина". Визначено геохімічні бар'єри акумуляції хімічних елементів, а також ряди акумуляції.

Показано можливість використання природних адсорбентів (цеолітів) для знешкодження важких металів на легких дерново-підзолистих ґрунтах.

УДК 631.417:[631.42:631.445.4

Дегтярьов В.В. Значення окремих компонентів органічної частини ґрунту у формуванні водостійкої структури цільних та орних чорноземів// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Наводяться результати досліджень з визначення вмісту загального гумусу, власне гумусових речовин і детриту у водостійких структурних агрегатах. Об'єктом дослідження були цільні чорноземи Українського природного степового заповідника "Михайлівська цілина" та чорноземи с.-г. угідь, які використовуються протягом 65 років та понад 120 років. Встановлено, що в цільних чорноземах основну роль в утворенні водостійких агрегатів розміром > 1 мм виконують власне гумусові речовини; в орних ґрунтах на перший план виступає детрит.

УДК 631.454:631.174+504.53.06

Демілієнко О.Я. Колоїдно-хімічні засоби підвищення родючості піщаних ґрунтів та їх охорона від забруднення в умовах інтенсивної хімізації// Вісник ХДАУ: 36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Розглядаються глизування, внесення підвищених норм органічних добрив, створення в товщі ґрунту прошарків з різних матеріалів, застосування шугучних структуроутворювачів як ефективні напрями окультурення піщаних ґрунтів. Але тільки колоїдно-хімічна меліорація здатна забезпечити створення у ґрунті колоїдно-адсорбційного комплексу торфово-сутлинкових і суглинкових прошарків.

УДК 631.461

Новосал К.Б. Ферментативна активність чорнозему типового глибокого південно-східного Лісостепу України (повідомлення II) // Вісник ХДАУ: 36. наук. пр. / Харк. держ. аграр. ун-т. 1998. №2.

Для визначення показників біодіагностики ґрунту вивчається вплив різних рослин та антропогенезу на активність ферментів чорноземів типових: гідролітичних - протеази, урсази, інвертази та окислювально-відновних - дегідрогенази, нітрат- і нітритредуктази.

УДК 631.867

Томаш І.С. Родючість чорноземів в залежності від тривалості застосування стоків свинарських комплексів// Вісник ХДАУ: 36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Наводяться результати вивчення впливу тривалого застосування свинарських стоків на показники родючості чорноземів типових глибоких Харківської області. Показано, що проведення удобрювальних поливів стоками супроводжується незначним підвищенням вмісту гумусу, піддуговуванням реакції середовища, збільшенням вмісту у ГВК увібраного Na^+ і розширенням співвідношення $\text{a}_{\text{Na}}/\text{Ca}^{++}$. Відмова від удобрювальних поливів свинарськими стоками без відповідних меліоративних засобів не сприяє відновленню вихідних властивостей ґрунту.

УДК 631.4(09)

Горін М.О., Малегора В.І., Шербань Р.В. З історії зародження та розвитку наукових ідей у ґрунтознавстві// Вісник ХДАУ: 36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Викладено роздуми про складні, звивисті, а то й тернисті шляхи історичного розвитку ґрунтознавства, яке зайняло завдяки генію В.В.Докучаєва своє достойне місце на перехресті геонімічних, біоєкологічних, агрономічних і соціоекономічних наук. Аналізуючи феномен пізнього, в порівнянні з іншими науками, зародження ґрунтознавства, автори прискіплю вдивляються в маловідомі сторінки його історії, особливо в ті, що їх забарвлено в яскравий національний колорит, згадують імена несправедливо забутих ґрунтознавців, особливо тих, чії ідеї та піонерні теорії ще донедавна ігнорувалися офіційною історіографією. Звертаючи погляд в минуле, автори знаходять там свідків не лише епохальних відкриттів, але і гіркі моменти, пов'язані з втратою істини. Не оплакуючи при цьому минулих втрат, вони намагаються підживити науковим спадком натхнення сучасних дослідників-ґрунтознавців.

намагаються підживити науковим спадком натхнення сучасних дослідників-грунтознавців.

УДК 631.82:631.582:631.445.4

Кулешов М.М., Халал С., Бишура Б. Ефективність добрив при вирощуванні головних польових культур на чорноземі типовому Лісостепу України // Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Наведено результати польових та лабораторних дослідів з визначення ефективності мінеральних добрив в ланці польової сівозміни "кукурудза на зелений корм - озима пшениця - цукровий буряк - ячмінь". Встановлено, що фактична окупність врожаєм внесених у ґрунт поживних речовин перевищує нормативні показники із збільшенням різниці з пшином часу. Визначено фактичні показники окупності добрив для регіону досліджень і запропоновано реальні рівні врожайності дослідних культур при застосуванні зональних рекомендацій щодо внесення добрив на високому агротехнічному фоні.

УДК 631.82:631.582:631.445.4

Залізковський В.С. Залежність величини продуктивності ячменю від прямої дії та післядії різних видів і норм добрив в умовах чорнозему типового// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Багаторічними польовими дослідженнями з добривами визначено, що за допомогою комплексного показника ефективності добрив можна визначити значну перевагу кращого з варіантів з добривами.

Післядія добрив виявилася незначною. Ефективність органічних добрив з часом зростала, а мінеральних - навпаки, хоч їх спільне використання протягом двох ротаций було приблизно рівноцінним.

Найвищу ефективність виявили азотні добрива, частка яких у формуванні додаткового врожаю коливалася в межах 76-99% від загальної дії повних мінеральних добрив. Розглянуто можливі причини цього феномена.

УДК 631.4:631.95

Галжикова Н.М. Кислі опади: їх склад та вплив на ґрунт// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Наведено дані щодо хімічного складу та кислотності дощових опадів на території дослідного поля університету з травня по серпень 1993-1995 рр. Протягом трьох років спостережень з опадами випало на 1 га за травень-серпень 83 кг сірки, 67 кг хлору, 3,1 кг калію, 6,6 кг азоту. Опади мали кис-

нітрифікації. Кислі опади з рН 4,0-5,0 сприяли вимиванню з ґрунту катіонів калью, особливо кальцію. При підвищенні кислотності опадів до рН 3,0 інтенсивність витіснення кальцію підвищувалася майже удвічі.

УДК 631.893:631.445.4

Головань Е.А. Ефективність застосування амофосфогіпсу на чорноземі типовому Лівобережного Лісостепу України// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Наводяться результати вивчення ефективності нового комплексного азотно-фосфорно-сірчано-кальцієвого добрива - амофосфогіпсу на чорноземі типовому в умовах Лівобережжя Лісостепу України. Застосування АФГ забезпечує суттєве збільшення урожайності с.-г. культур. За дворічними даними польових досліджень, АФГ збільшувало урожайність озимої пшениці та ячменю майже у 3,5 рази. Встановлено, що підвищення дози азоту в АФГ викликає збільшення біометричних показників рослин, параметрів фотосинтетичної активності, вмісту основних поживних речовин та показників продуктивності с.-г. культур.

УДК 631.416.2

Сало Л.В. Поглинення фосфору добрив та його трансформація у торфових низових ґрунтах// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Вивчався вплив фосфорних добрив на фосфатний фонд торфових низових ґрунтів. Щорічне внесення фосфорних добрив сприяло накопиченню рухомих сполук фосфору у протилежність одноразовому застосуванню, при якому фосфор закріплюється у кристалічних сполуках. Процеси сорбції фосфат-іонів у трюфових ґрунтах проходять з високою швидкістю і залежать від фосфатного рівня та глибини по профілю ґрунту.

УДК 631.3:631.4

Пашенко В.Ф. Машина для оптимізації агрофізичних властивостей ґрунту// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Якісні показники роботи експериментальної ґрунтообробної машини і польові випробування вказують на можливість її використання для догляду за чорним паром, для передпосівного обробітку в умовах технологій традиційного відвального та мінімального обробітку ґрунту. Машина за один прохід агрегату забезпечує необхідну структуру ґрунту, а також значно поліпшує умови знищення бур'янів. Затрати праці при догляді за чорним паром зменшуються на 43,8%, пального - на 44,9%.

УДК 631.512: (631.445.4 + 635.65)

Засяк О.М., Сивягин В.Д. Вплив безполіцевих способів основного обробітку ґрунту на деякі елементи родючості чорнозему типового та на урожайність гороху// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

В стаціонарному польовому досліді вивчався вплив різних способів основного обробітку ґрунту на агрофізичні та агрохімічні показники чорнозему типового, засміченість бур'янами та врожайність гороху на зерно в умовах зернопаропросапної сівозміни південно-східного Лісостепу України. Виявлено, що зменшення глибини основного обробітку ґрунту за допомогою безполіцевих та дискових знарядь не погіршує водного та поживного режимів ґрунту, але збільшує його щільність та засміченість бур'янами. При цьому урожайність гороху знижується в порівнянні з оранкою та чизельним обробітком.

УДК 631.512:[631.45:631.445.4+633.25

Голодובה О.О. Вплив різних способів безполіцевого обробітку ґрунту на основні показники родючості чорнозему типового в умовах Лівобережного Лісостепу України// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Дослідження проводилися в 1994-1997 рр. в стаціонарному польовому досліді ХДАУ в умовах парозернопросапної сівозміни на посівах вико-вівса на чорноземі типовому. Основний обробіток ґрунту плугом зі стійками СибіМЕ на 20-22 см, плугом зі стійками ПРН-31000 на 10-12 см, дисковою бороною БДТ-3 на 6-8 см в системі комбінованого обробітку ґрунту викликав підвищення щільності орного шару, погіршував забезпеченість нітратним азотом, зменшував величину активного симбіотичного потенціалу вики, викликав диференціацію орного шару за вмістом елементів живлення. Застосування чизельного рихлення на глибину 20-22 см забезпечувало агрохімічні і агрофізичні показники на рівні контрольної оранки. Найбільш енергетично ефективним обробітком ґрунту під вико-овес слід визнати оранку на 20-22 см і чизельне рихлення на 20-22 см.

УДК 633:11

Шевченко М.В. Мінімізація обробітку ґрунту під озиму пшеницю за різних погодних умов в зоні Лівобережного Лісостепу // Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Представлено результати трирічних спостережень за впливом різних способів основного обробітку ґрунту на умови росту та урожайність озимої пшениці після гороху. Встановлено, що за умов посушливого вегетаційного періоду та посушливої осені попереднього року найбільш ефективним способом обробітку під озиму пшеницю є обробіток БДТ-7 на глибину 6-8 см, а за умов достатньої зволоженості - чизельним плугом на глибину 20-22 см.

УДК 631.51:635.85

Шевченко М.В., Коміссал О.П. Вивчення нових способів основного обробітку ґрунту під соняшник в зоні Лівобережного Лісостепу України// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Представлені результати дворічних досліджень з вивчення впливу різних способів основного обробітку на ріст, розвиток та урожайність соняшнику. Дослідженнями встановлено, що в умовах Лівобережного Лісостепу можлива заміна полицевого обробітку безполіцевим чизельним на глибину 25-27 см, який забезпечує оптимальні умови для росту, розвитку та отримання високих врожаїв соняшнику.

УДК 631.445.4:631.51

Коміссал О.П. Агрофізичні показники чорнозему типового в залежності від різних способів основного обробітку ґрунту в умовах Лівобережного Лісостепу України// Вісник ХДАУ: 36. наук. пр./ Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Дані досліджень свідчать, що безполіцеві способи основного обробітку не впливають суттєво на вологість верхнього шару (0-30 см) ґрунту в перший період росту соняшнику. До кінця вегетації вологість ґрунту у варіантах з безполіцевим обробітком стійками СібіМЕ та ПРН-31000 в посівах соняшнику знижувалася сильніше, ніж в посівах по оранці.

Способи основного обробітку ґрунту, які вивчалися в досліді, не викликали сильного переувільнення ґрунту. Безполіцевий обробіток ґрунту за допомогою стійок СібіМЕ або ПРН-31000 в меншій мірі погіршував структуру ґрунту, завдяки чому в орному шарі переважають агрономічно цінні та водостійкі частинки ґрунту.

УДК 633.11:681.4

Саловий С.О. Вплив нових способів безполіцевого обробітку на показники родючості ґрунту і урожайність культур ланки сівозміни// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Показано, що в комплексі технологічних засобів вирощування озимої пшениці та кукурудзи на зерно важливе значення має раціональна система основного обробітку, яка, з одного боку, повинна цілеспрямовано регулювати фізичний стан ґрунту, водно-повітряний, тепловий та поживний режими, а з другого - сприяти зниженню енерговитрат при вирощуванні високих урожаїв цих культур. Наводяться результати пошуку нових способів мінімізації основного обробітку ґрунту на чорноземі типовому.

УДК 631.531.04:635.65

Сало О.С. Ефективність різних способів посіву квасолі Харківська штамбава в Лівобережному Лісостепу України// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Показано, що в умовах Харківської області широкорядні посіви штаббових сортів квасолі із застосуванням гербіцидів забезпечують значне знищення бур'янів, внаслідок чого поліпшуються вологозабезпеченість та умови живлення рослин. На полях з великою забур'яненістю поєднання агротехнічних і хімічних прийомів боротьби з бур'янами забезпечує значний приріст врожаю насіння квасолі. В середньому за 1993-1995 рр. найбільш високий врожай квасолі Харківська штамбава (24,6 ц/га) забезпечив стрічковий посів з двома рихленнями ґрунту в міжряддях, комплексним застосуванням під передпосівну культивуацію харнесу 2,8 л/га і подальшим обприскуванням посіву квасолі базаграном в дозі 2 кг /га.

УДК 635.65:631.582

Литвинюк Р.С., Ключко М.К., Кудря С.І., Кудря Н.А. Зернобобові культури в сівозмінах короткої ротації// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

В умовах 35-річного польового дослуду на чорноземі типовому було встановлено, що зернобобові культури як попередники озимої пшениці в цілому мало поступаються чорному пару і є добрими парозаймаючими культурами, особливо в сприятливі за зволоженням роки. Цукрові буряки, які висіваються після озимої пшениці, і ячмінь майже не реагували на вплив перших культур сівозмін, і різниця в дії чорного пару та зернобобових була мінімальною (не більше 1-2% від врожаю). За виходом зерна, кормових одиниць та перетравного протеїну сівозміни короткої ротації із зернобобовими культурами мали перевагу над варіантами з чорним паром та кукурудзою на силос.

УДК 635.65:631.582:633.11

Кудря Н.А. Вплив зернобобових попередників на умови росту та урожайність озимої пшениці// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Максимальна урожайність зерна відмічалась при вирощуванні озимої пшениці після чорного пару, вико-вівсяної суміші на зеленій корм та гороху на зерно. Саме по цих попередниках забур'яненість посівів озимої пшениці була найнижчою. Найбільша кількість доступної вологи в орному шарі ґрунту перед посівом озимої пшениці була після чорного пару. На час весняного відновлення вегетації і до збирання озимої пшениці запаси ґрунтової вологи вирівнювалися і не залежали від попередника. Щільність ґрунту була мінімальною на посівах озимої пшениці при розміщенні її після бобових культур.

УДК 631.582

Казаків В.О. Окремі методичні аспекти визначення енергетичної ефективності добрив// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Зроблено спробу уточнити окремі положення розрахунку енергетичної ефективності добрив. Обговорюється можливість визначення коефіцієнта енергетичної ефективності добрив з урахуванням післядії добрив та зміни окремих агрохімічних показників ґрунту.

УДК 630^x

Патлай І.М., Ткач В.П., Мелведєв Л.О., Торосов А.С. Проблема стабільності розвитку лісового господарства України// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Подано загальну уяву про стратегічні напрямки розвитку лісового господарства України та пріоритетні лісові дослідження. Модель сталого розвитку лісового господарства враховує як створення оптимальної лісистості території, так і актуальні питання реформування лісового сектора економіки у перехідний до ринку період. Оптимальна лісистість диференціюється за природними зонами, адміністративно-територіальним устроєм держави і цільовим спрямуванням лісовирощування.

УДК 630^x263

Ткач Л.І., Ткач В.П. Проблеми захисного лісорозведення та лісовідновлення у заплавах річок України// Вісник ХДАУ: 36.наук. пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Обґрунтовується необхідність розробки нових засад лісокористування та систем господарських засобів в заплавах річок України. Руслостабілізуючі та берегозахисні функції заплавної лісової рослинності залежать від геоморфологічної будови річкової долини, особливостей руслових процесів, від породного складу та лісистості заплави. Фактичну лісистість заплавної лісової рослинності можна підвищити на 5-15%, а мінімальна повинна складати 15-20%. Регіональні системи господарських заходів у заплавах річок слід розробляти за типами заплавної лісової рослинності: аграрні - з лісистістю до 15%, лісоаграрні - 15-40%, лісові - понад 40%.

УДК 631.445.4:630^x26

Величко О.Б., Величко Л.Л. Вплив захисних лісових смуг на агрономічні показники чорнозему типового та його еродованих аналогів басейну річки Роганка// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Викладені результати вивчення еколого-меліоративного впливу захисних лісосмуг на агрономічні показники ґрунту в басейні річки Роганка. Виявлено позитивний вплив водорегулюючих лісосмуг на родючість ґрунту на відстані 10Н від смуги, на урожайність с.-г. культур, порівняно з більш віддаленими ділянками. Запропоновано контурну систему землеробства з диференційованим внесенням добрив в залежності від відстані до лісосмути, в поєднанні з традиційною системою в зоні дії полезахисних смуг.

УДК 630^x116:633.31

Андрущенко О.П., Казюга Н.Р. Вплив стокорегулюючої лісосмути на водний режим люцерни// Вісник ХДАУ: 36. наук. пр./ Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Показано значний позитивний вплив стокорегулюючої лісосмути на водний режим і продуктивність люцерни в умовах Харківської області, на екологічні умови люцернового поля.

УДК 630^x26+630^x114

Дуцьова А.І. Вплив лісосмуг на водно-хімічні властивості темно-каштанових ґрунтів// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Вивчався вплив лісових смуг в лісозахисних насадженнях вподож лінії залізниці на водні та хімічні властивості ґрунтів. В ґрунті під лісосмугами вологи було на 20-30% більше, ніж на циліні та перелогу прилеглих ділянок. Це забезпечувало поліпшення стану ґрунту (збільшується гумусованість, поширюється опріснення). Чим старші лісові смуги, тим менше в ґрунті водорозчинних солей.

УДК 630^x+631.4

Дуцьова А.І. Діагностичні ознаки та лісівні особливості сугрудків у захисних лісонасадженнях Степу та Лісостепу// Вісник ХДАУ:36.наук.пр./Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Наведено результати лісотипологічних досліджень захисних насаджень вподож залізничної лінії. Визначено типи лісорослинних умов. Подано характеристику та діагностичні ознаки сугрудків, які частіше зустрічаються.

УДК 630:272

Отапенко Б.Ф., Крагченко Д.І. Озеленення території учбового містечка Харківського агроуніверситету// Вісник ХДАУ:36.наук.пр. / Харк. держ. аграр. ун-т. 1998.№2.

Подано інформацію про створення парку Ветеранів у складі зеленої зони учбового містечка ХДАУ.
